

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема: „Самооценка и самоконтрол на учениците от 7 до 12 години“ за присъждане на ОНС „доктор“ по Научна област 3. „Социални, стопански и правни науки“

Професионално направление 3.2 „Психология“ („Педагогическа и възрастова психология“)

автор: Димитрула Евангелос Косина

научен ръководител: доц. д-р Мария Мутаfoва

рецензент: доц. д-р Стоил Мавродиев

Процедура и предоставени материали

Представеният от докторант Димитрула Косина комплект материали на хартиен носител е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“, включва всички необходими документи, в т.ч. автореферат и публикации по темата. Процедурата е законосъобразна.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Самооценката като част от Аз-концепцията изразява собственото ни чувство, нагласа, отношение за себестойност и себеприемане. Тя има феноменологично-екзистенциални измерения и е индикатор за личностно развитие, тъждественост и зрялост. Развитието на самооценката е сложен и противоречив процес, детерминиран от социалния контекст в който се формира личността. Проучването на развитието и функционирането на самооценката в ранната училищна възраст е предпоставка както за превенция на проблеми в детското развитие, така и за стимулиране на същото.

Самоконтролът е вторият конструкт, предмет на дисертационния труд. Самоконтролът е свързан със самооценката във функционален и интрапсихичен план. Той също може да бъде разглеждан като показател за личностна зрялост, адаптивност, за саморегулатор на междуличностните отношения и на дейността.

Поставянето на двата конструкта в полето на възрастовата динамика на учениците от начална училищна възраст прави темата на дисертационния труд актуална и значима за психологическата и педагогическа теория, и практика. Още повече, че изследване в тези параметри и методики не е реализирано у нас.

Поставената цел е релевантна на концепцията на дисертационния труд.

Познаване на проблема

Димитрула Косина демонстрира отлична компетентност и познаване на изследваните конструкти. Същите са разгледани в полето на възрастовата и педагогическа психология и се разкрива тяхната многоплановост и детерминираност.

Методика на изследването

За реализирането на целта и задачите, и за доказване на хипотезите, докторантката е използвала адекватен изследователски инструментариум за получаване на емпирични данни. Целесъобразно са използвани тест за изследване на глобалната самооценка и тест за изследване на локуса на контрола.

Организационните и научно-изследователски задачи са формулирани ясно.

Издигната са пет хипотези, които са основата на собственото емпирично изследване. Самите хипотези са формулирани ясно.

Обща характеристика и оценка на дисертационния труд

В обем от 139 страници, дисертацията съдържа увод, три глави, изводи и препоръки за практиката, приноси, библиография и приложение. Онагледена е с 38 таблици и 2 фигури. Библиографията съдържа 128 източника на латиница.

Акцент в работата е поставен върху конструктът „самооценка“, като са изследвани различните теоретични подходи, и на тази база докторантката прави свои обобщения. Изучаването на взаимовръзката между самооценката и комуникативните стратегии показва, че лицата с ниска самооценка се ориентират в общуването към защита от критика и несъгласие; характеризират се с преживяване на потиснатост и тревожност; с по-голяма конформност към мнението на другите; с неувереност във възможностите за достигане на собствените жизнени планове; с чувство на некомпетентност в социалните взаимоотношения и не се самоконтролират.

Лицата с висока самооценка възприемат себе си като самоуверени, талантиливи, способни да бъдат лидери и да се самоизразяват; да чувстват лекота и непринуденост в

социалните взаимоотношения; да демонстрират самоконтрол, увереност в себе си и готовност да вложат усилия за постигане на целите си.

Приема се, че самооценката, чрез активираната и преработвана с нейна помощ информация, е когнитивен регулатор на личната компетентност и ресурси, които човек може да вложи при дадени обстоятелства. Изводът е релевантен и показва нейната регулативни функция.

Направена е връзка между етапите на психосоциалното развитие (по Ериксън) и формирането на самооценката, което е релевантен подход. В същия контекст е поставен въпросът за умствените способности (в параграфът посветен на интелигентността).

Представят се водещите теории за личността като теорията на Кетъл, Петфакторния модел и др. Очевидно е, че тезата, която се защитава чрез представянето на теориите за личността е, че глобалната самооценка е център на Аз-концепцията, която от своя страна е в основата на концепциите за личността. Текстът е четивен, цитирани са водещи автори.

Възгледите за социалното научаване, на хуманистичните психолози допълват изследването на конструкта „самооценка“.

Теоретичният обзор като цяло е информативен и добре структуриран и поднесен на читателя. Проличава умението на докторантката да борави с литературни източници.

Както беше отбелязано по-горе, дисертационният труд е построен върху добре осмислена концепция.

Целта, която си е поставила докторантката е да се разкрият взаимовръзки между глобалната самооценка и самоконтролът при ученици от 7-12 години. Задачите са формулирани ясно. Релевантна на концепцията е хипотезата, че нивото на самоконтрол при учениците е свързано с нивото на глобалната им самооценка. Останалите хипотези са логически свързани и изведени от първата. Организацията и провеждането на психологичното изследване е реализирано при спазването на етични норми и научен подход. Използвани са релевантни методи за изследване и статистически процедури.

Статистическата обработка на резултатите е реализирана с програма SPSS v.20. като са използвани статистическите методи:

1. Статистическа процедура Т-тест (Independent Samples T-Test).
2. Линеен регресионен анализ (Linear Regression Analysis).
3. Хи-квадрат анализ (Chi-Square Analysis).

Изследваните лица са достатъчно на брой.

Анализът на резултатите е построен върху интерпретирането на резултатите от всеки от тестовете. Установява се, че самоконтролът на 7-12 годишните ученици е свързан с нивото на глобалната им самооценка (самоподценяване и самоуважение); Хипотеза 1 се потвърждава частично. С нарастването на възрастта намалява нивото на самоподценяването им. Доказва се, че самоконтролът на 7-12 годишните ученици не е свързан с пола им. Направена е качествена дискусия и са изведени тенденции относно всяка от хипотезите. Докторантката демонстрира добри аналитични способности.

Формулираните изводи са коректни и очертават интересни тенденции относно връзките между самооценката и самоконтролът при изследваните ученици.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В научния труд е направено компетентно теоретично изследване на концепциите за глобалната самооценка и самоконтролът.

Създадена е оригинална концепция на дисертационния труд.

Реализирано е значимо емпирично изследване. Докторантката е съумяла да изведе тенденции относно връзките между нивата на глобалната самооценка (самоподценяване и самоуважение) и на самоконтрола на 7-12 годишните ученици, ценни за съвременната образователна практика.

Авторката има компетентността целенасочено да изследва хипотези и да тълкува статистическите данни.

Реализираното емпирично изследване и направените на тази основа изводи са ценни за психологическата теория и практика, както и за образователната система.

Формулираните от докторантката приноси са релевантни по отношение на постигнатото.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Димитрула Евангелос Косина има три публикации, които са пряко свързани с темата на дисертационния труд. Същите са публикувани в годишник по психология и сборници от научни конференции.

Лично участие на докторанта

Нямам съмнение, че докторантката е реализирала самостоятелно теоретичното и емпиричното изследване, както и анализа, и интерпретациите на резултатите.

В дисертацията не се установява наличие на плагиатство.

Автореферат

Авторефератът отразява коректно основните моменти от дисертационния труд в структурно и съдържателно отношение.

В стилистично отношение работата е издържана добре.

Критични бележки и препоръки

Считам, че би могло по-обстойно в теоретичен план да бъде разгледан конструктът „самоконтрол“, неговата възрастова специфика и обусловеност.

Заключение:

Дисертацията на Димитрула Евангелос Косина отговоря на изискванията за подобен научен труд. Същата е реализирана на добро научно равнище.

Докторантката има добра психологическа подготовка и компетентности.

Всичко това ми дава основание убедено да гласувам положително за присъждането на ОНС „доктор“ на Димитрула Евангелос Косина по Научна област 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.2 „Психология“, научна специалност „Педагогическа и възрастова психология“, и препоръчвам на членовете на НЖ също да гласуват положително.

Благоевград

11.10.2021 г.

Рецензент:

доц. д-р Стоил Мавродиев